

**การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ
ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3**
**Development of Learning Package Promoting Media Literacy of
Students in Educational Opportunity Schools under Chiang Mai
Primary Educational Service Area Office 3**

อมร สวัสดิ์รักษ์¹

เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท² คมสัน รัตนะสิมากุล³ เสาวลักษณ์ รัตนขวงค์⁴

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

²รองศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

⁴อาจารย์ ดร. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียน พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน และเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประชากรที่ใช้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 สำหรับศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 กลุ่มที่ 2 สำหรับศึกษาผลการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องการรับรู้และการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนและชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อดังนี้ ด้านความถี่ในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท ลำดับตามชั่วโมงการรับข้อมูล พบว่า ประเภทสื่อ

อินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 41.00 มีการรับข้อมูล 3 - 4 ชั่วโมง มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียนร้อยละ 69.75 มีการรับข้อมูล 1 - 2 ชั่วโมง มากที่สุด ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 61.00 มีการรับข้อมูล น้อยกว่า 1 ชั่วโมง มากที่สุด ด้านรูปแบบในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภทมากที่สุดลำดับตามค่าร้อยละ พบว่า ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 91.75 เปิดรับสื่อคนเดียว ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียน ร้อยละ 85.25 เปิดรับสื่อกับครอบครัว ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 47.25 เปิดรับสื่อคนเดียว ด้านช่วงเวลาในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภทมากที่สุดลำดับตามค่าร้อยละ พบว่า ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียน ร้อยละ 64.75 รับข้อมูลจากสื่อช่วงเวลาระหว่าง 14.01 - 18.00 น. ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 36.50 รับข้อมูลจากสื่อ เวลาอื่นๆ สื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 36.25 รับข้อมูลจากสื่อช่วงเวลาระหว่าง 10.01 - 14.00 น. และด้านเหตุผลในการรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียน อันดับแรก คือ เพื่อความบันเทิง รองลงมา ได้แก่ ทำให้สังคมยอมรับ และเพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสาร นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก และการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน 4 ด้าน จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงสื่อ มี 1 กิจกรรม ด้านการวิเคราะห์สื่อ มี 3 กิจกรรม ด้านการประเมินค่าสื่อ มี 3 กิจกรรม และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มี 2 กิจกรรม ซึ่งนักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก สูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: 1) to investigate students' behavior in receiving information from media; 2) to study students' behavior in media literacy; 3) to develop learning package promoting media literacy of students in educational opportunity expansion schools under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3. The population was divided into two groups. Group 1 for investigation of behavior in receiving information from

from media was M.1 - M.3 students from educational opportunity expansion schools under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3 in the academic year of 2014. Group 2 for investigation of outcome of the development of learning package promoting media literacy of students was M.3 students from Wang Jom Community School, Chiang Dao, Chiang Mai Province in the academic year of 2014. Research instruments were questionnaire investigating perception and media literacy of students and learning package promoting media literacy of students. Data was described in percentage, mean, and standard deviation.

The results were as follows. Students' behavior in receiving information from media in regard to frequency in receiving information from each type of media, the findings showed that 69.75% of students consumed information from television and 1 - 2 hours was the most frequency; 61% of students read newspaper and less than one hour was the most frequency; and 41.00% of students searched information from Internet and 3 - 4 hours was the most frequency. According to patterns in receiving information from each type of media, ranking by the percentage, the findings revealed that 91.75% of students preferred surfing Internet alone; 85.25% of students would like to see television with family; and 47.25% of students loved to read newspaper alone. For the proper time in receiving information from each type of media, ranking by the percentage, the findings demonstrated that 64.75% of students chose to watch TV during 14.01-18.00; 36.25% of students preferred to read newspaper during 10.01-14.00; while 36.50% of students surfed Internet for other available time of the day. Regarding reasons for students to receive information from media, the first in the rank was entertainment and pleasure. The subsequent were socialization and information search. Students' media literacy, in overall, was rated at the high level. Furthermore, the developed learning package to promote media literacy for students in educational opportunity expansion school covered

four dimensions with nine activities included one activity for media access, three activities for media analysis, three activities for media evaluation, and two activities for media utilization. Last but not least, implementation of the developed learning package, the findings displayed that after the learning package was carried out, the students' media literacy was at the high level and it was higher than the trail-out which students' media literacy was at the moderate level.

Keywords : Media Literacy, Package Promoting Media Literacy, Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ย่อมมีผลต่อสังคมไทยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่าสังคมไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อและเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายจากทั่วทุกมุมโลกท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวันนี้ นับได้ว่าสื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่ง ที่จะกำหนดทิศทางของปัญหานั้นๆ ซึ่งต้องยอมรับว่าปัจจุบันสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของทุกคนแทบทุกด้าน เพราะสื่อมวลชนมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของคนในสังคมทุกคนจึงต้องบริโภคข่าวสารอยู่ตลอดเวลา แต่สังคมไทยขาดภูมิคุ้มกันจากการบริโภคผ่านสื่อ (สุวรรณี คำมัน, 2551 : 6) ซึ่งได้แก่ การชมรายการทางโทรทัศน์ การอ่านหนังสือพิมพ์ หรือเล่นอินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้อินเทอร์เน็ตไม่ได้จำกัดเฉพาะหน้าจอคอมพิวเตอร์ยังลุกลามไปหน้าจอมือถือ อุปกรณ์ PDA ในสังคมโลกออนไลน์นั้นมีคนทั้งคนดีและคนไม่ดีการใช้ประโยชน์มีมากมายได้แก่ ใช้งานอีเมล อ่านหนังสือพิมพ์ แชนท์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ค้นหาข้อมูล ขายสินค้า เกมออนไลน์ ฟังเพลง ดูทีวี เป็นต้น (สุธีร์ นวกุล, 2550 : คำนำ) ซึ่งบางคนก็อาจจะบริการรับข่าวสารผ่านสื่อมวลชน สื่อจึงกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและความรู้สึกและการตัดสินใจที่สำคัญของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อิทธิพลของสื่อมวลชนจึงย่อมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในทุก ๆ ภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือแม้แต่ในสังคมชนบทก็ตาม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมที่จะเกิดขึ้นได้ทั้งทางที่ดีขึ้น

หรือแย่ง สิ่งสำคัญสื่อมวลชนคือสิ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อทุกๆ คนในสังคม ไม่ว่าจะเด็ก วัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ อิทธิพลของสื่อมวลชนที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะจากสภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของสังคมเนื่องมาจากความพยายามในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เพื่อให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ล้นหลามเข้ามาในประเทศไทย โดยผ่านสื่อ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต นำพาไปสู่ปัญหาและผลกระทบหลายๆ ด้านของชีวิตแบบเดิมๆ ของสังคมไทยให้เปลี่ยนแปลงไป ล้วนมาจากการรับสื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการณ์ของคนในสังคมที่ถูกครอบงำจากสื่อ (วิทยากร เชียงกูล, 2546 : 28)

สถานการณ์ปัจจุบันในยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข่าวสารข้อมูลทางด้านวิชาการมีความเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกแห่งการเรียนรู้ ได้เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ การเรียนรู้ทางบวกจะทำให้เกิดประโยชน์ แต่การเรียนรู้ทางลบอาจทำให้เกิดโทษเป็นภัยกับตัวเองและสังคม สภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การดำรงชีวิตของบุคคลภายในสังคมต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์พิจารณาสภาพการณ์ ข้อมูลข่าวสารจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสื่อมวลชนต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวัน การรับข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่จะได้รับผ่านสื่อมวลชน ดังนั้นการสื่อสารกับภาษา เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสื่อความเข้าใจของมนุษย์ และเป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนในสังคมจำเป็นต้องสื่อความเข้าใจในการส่งข่าวสารแต่ละครั้ง โดยที่การสื่อสารในสังคมปัจจุบัน ต้องมีการรับข่าวสารผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ อีกทอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาในการสื่อสารหรือสื่อความหมาย และต้องเป็นการใช้ที่ถูกต้องตามหลักการใช้และอักขรวิธีที่ควรเป็นในแต่ละสังคม อีกทั้ง ต้องระมัดระวังการเกิด การเรียนรู้และพฤติกรรมที่จดจำไปใช้ของ ผู้รับสารเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการสื่อสารแต่ละครั้งหรือในแต่ละสังคม ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวสารไปยังประชาชนผู้รับสารที่มีลักษณะเป็นมวลชน จึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ แต่สื่อมวลชนไม่ได้เสนอข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ทำให้เกิดผลเสียในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้การรับรู้และตีความตามกรอบที่สื่อกำหนดโดยไม่รู้ตัว (พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ, 2548 : 1-2) โดยเฉพาะการสื่อความด้วยภาษาเขียน ภาษาพูดของนักสื่อสารที่ผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสารจำนวนมากในสังคม เพราะฉะนั้นการรับสื่อ จึงจำเป็นต้องมีวิจารณญาณในการฟัง อ่าน เขียน

ดูหรือรับชม การที่ผู้รับสื่อ มีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณโดยสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ประเมินสื่อและสิ่งที่ได้รับจากสื่อได้โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคมรู้จักเลือกรับสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จินตนา ตันสุวรรณนนท์, 2550 : 11)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทุกวันนี้ สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้ความคิดและความบันเทิงไปสู่ประชาชน หนังสือพิมพ์สามารถที่จะ ปลุกกระตม แทรกซึม โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เจตคติและพฤติกรรม หรือจริยธรรมของสังคมได้มาก ซึ่งอาจนำไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้ ส่วนสื่อ โทรศัพท์นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่ให้ความบันเทิงและเพลิดเพลินในรูปแบบของเสียงและ/หรือภาพ การเคลื่อนไหวสมจริง การเสนอภาพและเสียงที่ไม่เหมาะสมกับการรับรู้และการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนมีจำนวนมากในสังคม นอกจากนี้การเข้าถึงสื่อมวลชน ทำได้ง่ายโดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นผู้ที่มีการใช้เทคโนโลยีสูงจึงมีผู้นิยมบริโภคสื่อ อินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มหลักของการใช้ สื่ออินเทอร์เน็ตในโลกออนไลน์ยิ่งทำให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของสื่อประเภทนี้อีกทั้ง ยังเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ให้ปัจเจกชนสามารถกำหนดเงื่อนไขการใช้งานได้อย่างเสรีอันเป็น การทะลวงข้อจำกัดของสื่อยุคเก่า ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์อย่างสิ้นเชิง สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อใหม่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและขยายตัวอย่างกว้างขวางเป็นผู้ที่มีการเผยแพร่ อย่างเสรี การควบคุมการเผยแพร่นั้นเป็นไปได้ยาก สิ่งที่เป็นไปได้ในทางป้องกันและแก้ไข ผลกระทบของสื่ออินเทอร์เน็ต ก็คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกที่ดีจึงจะเป็น ภูมิคุ้มกันที่ได้ผล ควรเริ่มต้นในสถานศึกษา สื่อมวลชนทุกชนิดมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การเผยแพร่สื่อมีทั้งทางบวกและทางลบ หากมีการสร้างภูมิคุ้มกันแล้วน่าจะเป็นการป้องกัน ดาบสองคมได้ในระดับหนึ่ง การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้รับการพัฒนาให้มีความสะดวกสบาย ในการใช้และสามารถเข้าถึงโดยอุปกรณ์ที่ทุกคนคุ้นเคย คือ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันโดยเฉพาะเยาวชนเป็นอย่างมากเนื่องจาก สามารถพกพาได้สะดวกและใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลา และมี แนวโน้มที่จะมากขึ้นเรื่อยๆ และขยายตัวไปยังนักท่องเที่ยวอินเทอร์เน็ต (นพพล อินนา, 2548 : 23) นอกจากนี้ยังใช้ท่องอินเทอร์เน็ต ในกรณีที่เยาวชนบริโภคสื่อทางอินเทอร์เน็ต ไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมก็จะเป็นช่องทางในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ แต่ถ้าเยาวชนเสพสื่อที่ไม่เหมาะสมตามวัย ขาดการคิดวิเคราะห์และรู้เท่าทันใครจะเป็น

ผู้รับผิดชอบ บทบาทของเยาวชนยุคนี้มีบทบาททั้งเป็นผู้รับสื่อและผู้ใช้สื่อสามารถสื่อได้ทั้งสองทาง บทบาทที่เป็นผู้รับสื่อได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ แต่มีบางครั้งส่งข้อความสั้น SMS ผ่านหน้าจอโทรศัพท์ บทบาทที่เป็นผู้ใช้สื่อ ได้แก่ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น อินเทอร์เน็ตถูกสร้างขึ้นแบบเปิดผู้ใช้ทุกคนสามารถเป็นผู้สร้างเนื้อหาข้อมูล เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูล ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้รับข้อมูล เป็นผู้อ่านข้อมูล เป็นผู้แสดงความคิดเห็น อินเทอร์เน็ตจึงก่อให้เกิดส่งผ่านข้อมูล ความรู้ ความคิด ทักษะ มุมมองข้อมูลทั้งด้านบวกและลบอย่างรวดเร็ว การส่งข่าวสารข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งทำได้สะดวกรวดเร็วหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ อีเมล(e-mail) การแชท ทางเอ็มเอสเอ็ม (MSN) การแชร์รูปภาพทางเฟซบุ๊ก(Facebook) หรือ การดูวิดีโอทางยูทูป(Youtube) การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูทีวีออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต (สุธีร์ นวกุล, 2550 : 3)

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นทักษะที่แสดงถึงความสามารถในการอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้หรือความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาที่สื่อเสนอ รู้จักแสวงหาข้อมูลหลายแหล่ง วิเคราะห์ วิเคราะห์ แยกแยะ คัดกรอง สามารถใช้ประโยชน์และพัฒนาสื่อในรูปแบบฉบับของตนเองได้ ถ้าผู้รับสารไม่รู้เท่าทันสื่อ ไม่รู้จักพิจารณาแยกแยะเลือกรับข่าวสารด้วยสติปัญญาย่อมตกเป็นทาสของความคิด เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลซึ่งอิทธิพลของสื่อที่เยาวชนโดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนได้รับ ซึ่งมีทั้งจากการฟัง การดูหรือการชม การอ่านและการเขียน อีกทั้งเยาวชนเป็นวัยที่ถูกชักจูงได้ง่าย เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์มากเพียงพอในการดำรงชีวิตและยังมีจิตใจที่อ่อนไหวสามารถคล้อยตามสิ่งต่างๆ ได้ง่าย การตัดสินใจไม่มีความรอบคอบเพียงพอ เยาวชนส่วนใหญ่ยังสื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านทางเสียงเพลงหรือการเลียนแบบดารานักแสดงในโฆษณา ละคร หรือภาพยนตร์ ซึ่งบ่อยครั้งก่อให้เกิดผลเสียอย่างร้ายแรงต่อสังคม การแสดงความก้าวร้าว การก่ออาชญากรรมทางเพศ (กัมปนาท ดันลิตบุตรกุล, 2550 : 79) ซึ่งเด็กและเยาวชนเสพข้อมูลข่าวสารจากสื่อโดยขาดการคิด วิเคราะห์ และความรู้เท่าทันสื่อ ทำให้เด็กและเยาวชนซึมซับแบบแผนการใช้ชีวิต พฤติกรรม ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ กระแสการบริโภคนิยม ส่งผลต่อทัศนคติ ความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อที่ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์จริง หรือมีได้อยู่บนพื้นฐานความจริงในสังคม สื่อมวลชน ถือเป็นเครื่องมือในการเปิดโลกทัศน์ สื่อยังช่วยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันยุคทันสมัยถ้าไม่สามารถจัดระเบียบการรับรู้ผ่านสื่อที่เหมาะสม จะส่งผลเสียต่อเด็กและเยาวชนแล้วยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวสังคม ประเทศชาติอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ และการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อนำผล การวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย เพื่อมุ่งพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการในการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษา พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลจากสื่อและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ระยะที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลจากสื่อและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2557 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 61 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 6,140 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2557 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยใช้สูตร Yamane ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541:22) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละระดับชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างจากประชากร

ระยะที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ประชากร ที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อมอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากสำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งรูปแบบของการเรียนรู้จะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ การพัฒนาให้นักเรียนมีการรับรู้อย่างรู้เท่าทันสื่อจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

เครื่องมือการวิจัย มี 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามเรื่อง การรับรู้และการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต จำนวน 49 ข้อ แยกเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความถี่ ด้านรูปแบบ ด้านช่วงเวลา ส่วนด้านเหตุผลแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2. ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ มี 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 เข้าถึงฉับไว ด้านการวิเคราะห์สื่อ มี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 2 จุดมุ่งหมายสื่อ กิจกรรมที่ 3 คือให้จดจำ กิจกรรมที่ 4 นำไปวิเคราะห์ ด้านการประเมินค่าสื่อ มี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 5 เหมาะสมมีระดับ กิจกรรมที่ 6 ยอมรับเหตุผล กิจกรรมที่ 7 รู้ล้นแนวทาง และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 8 สร้างสรรค์ประโยชน์ กิจกรรมที่ 9 เลี่ยงโทษจากสื่อ จำนวน 18 ชั่วโมง แบ่งเป็นกิจกรรมละ 2 ชั่วโมง

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลจากสื่อและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความร่วมมือกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

1. ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน สร้างมาจากการศึกษา การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนที่มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับปฏิบัติมาก 1 ด้าน คือการเข้าถึงสื่อในระดับปฏิบัติปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ โดยกำหนดโครงสร้างขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรม แล้วนำมาสร้างเป็นชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน จำนวน 9 กิจกรรม

2. นำแบบสอบถามเรื่อง การรับรู้และการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจและบันทึกผลไว้เป็นคะแนนก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน

3. ทดลองใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 9 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง จนเสร็จสิ้นทุกกิจกรรม

4. นำแบบสอบถามเรื่อง การรับรู้และการรู้เท่าทันสื่อสอบถามนักเรียนหลังทดลองอีกครั้งเพื่อดูการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลจากสื่อและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ จำนวน ความถี่ ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไป และหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนในระยะที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบก่อนทดลองกับหลังทดลอง นำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปจากการทดลองตามการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อ ด้านความถี่ในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท พบว่า ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 61.00 มีการรับข้อมูล น้อยกว่า 1 ชั่วโมง มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียนร้อยละ 69.75 มีการรับข้อมูล 1-2 ชั่วโมง มากที่สุด และประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 41.00 มีการรับข้อมูล 3-4 ชั่วโมง มากที่สุด ด้านรูปแบบในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท พบว่า ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 47.25 เปิดรับสื่อคนเดียว มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียน ร้อยละ 85.25 เปิดรับสื่อกับครอบครัว มากที่สุด และประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 91.75 เปิดรับสื่อคนเดียว มากที่สุด ด้านช่วงเวลาในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท พบว่า สื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 36.25 รับข้อมูลจากสื่อ ช่วงเวลาระหว่าง 10.01 - 14.00 น. มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียน ร้อยละ 64.75 รับข้อมูลจากสื่อ ช่วงเวลาระหว่าง 14.01 - 18.00 น. มากที่สุด และประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 36.50 รับข้อมูลจากสื่อ เวลาอื่นๆ มากที่สุดและด้านเหตุผลในการรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียน อันดับแรก คือ เพื่อความบันเทิง รองลงมา ได้แก่ ทำให้สังคมยอมรับ และเพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลในการรับข้อมูลจากสื่อน้อยที่สุด คือ เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติในการเข้าถึงสื่ออยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการประเมินค่าสื่อ ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน 4 ด้าน จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงสื่อ ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เข้าถึงฉับไว ด้านการวิเคราะห์สื่อ ได้แก่ กิจกรรมที่ 2 จุดมุ่งหมายสื่อ กิจกรรมที่ 3 คือให้จดจำ และกิจกรรมที่ 4 นำไปวิเคราะห์ด้านการประเมินค่าสื่อ ได้แก่ กิจกรรมที่ 5 เหมาะสม มีระดับ กิจกรรมที่ 6 ยอมรับเหตุผล กิจกรรมที่ 7 รู้ล้นแนวทาง ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ กิจกรรมที่ 8 สร้างสรรค์ประโยชน์ กิจกรรมที่ 9 เลี่ยงโทษจากสื่อ และหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อโดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อเปรียบเทียบหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติมากสูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการประเมินค่าสื่อ และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ หลังทดลองใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม ยกเว้นด้านการเข้าถึงสื่อหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ย พบว่า หลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม แสดงว่าชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนมีพฤติกรรมการรับข้อมูลจากสื่อ ด้านความถี่ในการรับข้อมูลจากสื่อ แต่ละประเภท พบว่า ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 61.00 มีการรับข้อมูล น้อยกว่า 1 ชั่วโมง มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียนร้อยละ 69.75 มีการรับข้อมูล 1-2 ชั่วโมง มากที่สุด และประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 41.00 มีการรับข้อมูล

3-4 ชั่วโมง มากที่สุด ด้านรูปแบบในการรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภท พบว่า ประเภทสื่อหนังสือพิมพ์ นักเรียน ร้อยละ 47.25 เปิดรับสื่อคนเดียว มากที่สุด ประเภทสื่อโทรทัศน์ นักเรียน ร้อยละ 85.25 เปิดรับสื่อกับครอบครัว มากที่สุด และประเภทสื่ออินเทอร์เน็ต นักเรียน ร้อยละ 91.75 เปิดรับสื่อคนเดียว มากที่สุด เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยรุ่นโดยธรรมชาติของวัยรุ่นมีความต้องการอยากรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อมองหาด้านแบบในอุดมคติที่ตนเองชื่นชอบ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต เพราะมีแหล่งค้นคว้าให้เลือกมากมายสามารถโต้ตอบกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว จึงจะเห็นว่านักเรียนใช้เวลาในการรับสื่อจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด และเปิดรับสื่อคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ ฤกษ์ชัย แสนทวี (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับและระดับการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ต 1-3 ชั่วโมงต่อวันมากที่สุด สำหรับเหตุผลในการเปิดรับสื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับเพื่อความบันเทิง คือ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุกระจายเสียง ซึ่งช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด เวลา 20.01 - 24.00 น. โดยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลประกอบการเรียนมากที่สุด สอดคล้องกับ ดวงแก้ว เจริญสวัสดิ์กิจ (2552 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาครีမ်ปรับสีผิวขาวทางโทรทัศน์ของผู้รับสารสตรี กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวเป็น สิ่งสำคัญที่มีผลต่อกระบวนการคิดและพฤติกรรมของผู้รับสาร

2. นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติในการเข้าถึงสื่ออยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการประเมินค่าสื่อ ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ด้านการเข้าถึงสื่อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ด้านการวิเคราะห์สื่อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ด้านการประเมินค่าสื่อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ อันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถใน

การใช้เทคโนโลยี โดยกำหนดให้มีการประเมินผลด้วยนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจึงต้องสอดแทรกกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิตจึงส่งผลให้นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อในระดับปฏิบัติมาก สอดคล้องกับ วิโรจน์ ศรีหิรัญ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง "ความรู้เท่าทันหนังสือพิมพ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษามีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ ประชาชนที่มีอายุ 20 - 29 ปี มีความรู้เท่าทันมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และนักเรียนหรือนักศึกษามีความรู้เท่าทันมากกว่าอาชีพอื่น ๆ สอดคล้องกับ วิสาลักษณ์ สิทธิขุนทด (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรู้เท่าทันสื่อมี 2 ประเภท ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านพฤติกรรม的开รับสื่อ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรม的开อ่าน ปัจจัยด้านด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเปิดรับสื่อของนักเรียนและตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ การรับรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรม的开อ่าน ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเปิดรับสื่อของนักเรียน โดยมีอิทธิพลผ่านปัจจัยพฤติกรรม的开รับสื่อ ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพฤติกรรม的开อ่าน

3. การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน 4 ด้าน จำนวน 9 กิจกรรม ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงสื่อ มี 1 กิจกรรม ด้านการวิเคราะห์สื่อ มี 3 กิจกรรม ด้านการประมาณค่าสื่อ มี 3 กิจกรรม และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ มี 2 กิจกรรม ซึ่งหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อโดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อเปรียบเทียบกับหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก สูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการประเมินค่าสื่อ และด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ หลังทดลองใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมี

การรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม ยกเว้นด้านการเข้าถึงสื่อ หลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน หลังทดลองใช้ชุดกิจกรรม สูงกว่าก่อนทดลองใช้ชุดกิจกรรม เนื่องจากผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสตามคำแนะนำของที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนในโรงเรียนได้ อีกทั้งในชุดกิจกรรมผู้วิจัยได้จัดลำดับการเรียนรู้ตามแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม และเรียนรู้จากสื่อของจริงสอดคล้องกับ จินตนา ต้นสุวรรณนท์ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกและรูปแบบที่ดีที่สุดในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา คือ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการคิด ความรู้สึก/จิตใจ และพฤติกรรมร่วมกับการฝึกทำโครงการ สอดคล้องกับ Hobbs, R. (2003) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นจากการหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรในการพัฒนาทักษะวิชาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 (เกรด11) ในประเทศอังกฤษ โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อน - หลัง (pretest - posttest) นักเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เรียนหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อกับกลุ่มที่ไม่เรียนหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า กลุ่มที่เรียนหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ มีทักษะเพิ่มขึ้นทุกตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากพฤติกรรม的开ปรับข้อมูลจากสื่อ ทำให้ทราบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่นักเรียนเข้าถึงมากที่สุดมีพฤติกรรม的开ปรับคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรม的开ปรับข้อมูลจากสื่อเพิ่มมากขึ้น เพื่อหาแนวทางในการสอดส่อง ควบคุมพฤติกรรม的开ปรับข้อมูลจากสื่อของนักเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 จากกระบวนการรู้เท่าทันสื่อด้านการวิเคราะห์สื่อและด้านการประเมินค่าสื่อยังขาดทักษะกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ การคิดวิพากษ์ คิดไตร่ตรอง คิดด้วยเหตุผล

อาจทำให้นักเรียนยอมรับหรือเลือกรับข้อมูลข่าวสาร เชื่อถือตามที่สื่อนำเสนอได้โดย
แยกแยะหรือใช้วิจารณ์ญาณในการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อจะทำให้
ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนได้แนวทางพฤติกรรมกรับข้อมูลจากสื่อแต่ละประเภทได้มากขึ้น

2.2 ควรนำประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการรู้เท่าทันสื่อมาใช้เป็นแนวทางใน
การศึกษารู้อเท่าทันสื่อในแต่ละประเด็นเพื่อการวิจัยในเชิงลึกต่อไป

2.3 ควรศึกษาการพัฒนากระบวนการรู้เท่าทันสื่อในทุกระดับชั้นจนถึงระดับ
อุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กัมปนาท ดันลิตบุตรกุล. (2550). **ดูหนังฟังเพลง แล้วย้อนดูตัวเอง**. Health Today.
ตุลาคม.

จินตนา ดันสุวรรณนท. (2550). **ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**. ปริญญาโทวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นพดล อินนา. (2548). **ไอทีกับงานสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ : จามจุรี โปรดักต์.

พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ. (2548). **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับ
อิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่ข่าวสารและการเลือกกรอบใน
การตีความข่าวสาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชา
วารสารนิเทศ คณะนิเทศศาสตร์ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2541). **คู่มือการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.

วิทยากร เชียงกุล. (2546). **การปฏิรูปสื่อและการสื่อสารจะช่วยการศึกษาและสังคม
ได้อย่างไรในสื่อมวลชนบนเส้นทางทุนนิยม**. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.

วิโรจน์ ศรีหิรัญ. (2551). **รายงานวิจัยเรื่อง ความรู้เท่าทันหนังสือพิมพ์ของประชาชนใน
กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม,

สุธีร์ นวกุล. (2550). **ครบทุกเรื่องอินเทอร์เน็ต อีเมลเข้าใจง่ายทำได้จริงแบบ Step by
Step**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

สุวรรณี คำมัน. (2551). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มการบริหารเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้านสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Hopps, R. **Measuring the acquisition of media - literacy skill.** Reading Research Quarterly, 38(3), 330-355. Retrieved June 1, 2014, web site : <http://reenehobbs.org/RRQ/Hobbs%20and%20Frot%20RRQ%202003.pdf>, 2003.